

305-055.2::28
28-443-055.2
364.634:28-055.2

Fatima Fejzović

INTELEKTUALNO ZLOSTAVLJANJE ŽENE

UVOD

Kada se spomene nasilje onda nas odmah asocira na fizičko nasilje. Mnogi su tekstovi napisani na ovu temu, mnoge konferencije održane, seminari, predavanja, međutim, rezultat svega toga jeste povećan broj razvoda brakova i aktivnije otvaranje sigurnih kuća. Ali ni jedno, ni drugo ne rješava problem, već ga privremeno odgađa. Nasilje ne mora biti samo fizičko, raznih je oblika nasilja, a jedno od najtežih jeste intelektualno. U ovom radu neće biti riječi o nasilju koje iza sebe ostavlja slomljena rebra, kosti, povređen nos, modrice, teške uzdahe i jauke, u ovom radu ću se osvrnuti na psihološko nasilje nad ženom, odnosno na njen intelekt i barijere koje joj se nameću u društvenom angažiranju. Također, ću ograničiti ovo intelektualno nasilje ili ga fokusirati samo na neke segmente, odnosno, baviti ću se temom intelektualnog nasilja savremene žene muslimanke koja je osviješćena i koja živi u skladu sa principima Kur'ana i sunneta.

ABSTRACT

When we mention the violence then we immediately associated with physical violence. Many articles were written on this subject, many conferences were held, seminars, lectures, however, the result of all this is the increasing number of divorces and actively opening safe houses. But neither of these solve the problem, but temporarily postponed. Violence may not be only physical, there are various forms of violence, and one of the most difficult is the intellectual. In this article I will not talk about the violence that leaves behind broken ribs, bones, injured nose, bruises, heavy sighs and moans, in this article I will discuss the psychological violence over women, or on its intellect and barriers that are being imposed in social engagement. Also, I will confine this intellectual violence or focus only on certain segments. I deal with the theme of intellectual violence against modern Muslim woman who is awakened and lives in accordance with the principles of the Qur'an and Sunnah.

VAŽNOST STICANJA ZNANJA U ISLAMU

Svaka žena muslimanka, osim što se brine o svom tijelu, mora se brinuti i o svojoj duši i o svom umu, jer briga o intelektu nije ništa manje značajnija od brige o tijelu. Muslimanki je obaveza, kao i muslimanu, da traži znanje jer nalazimo potvrdu u Kur'anu Časnome hadisima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

„Uči u ime tvoga Gospodara koji stvara“.(Sura Alek, 1)

„I reci: Gospodaru moj, Ti znanje moje proširi.“ (Sura Taha,)

„Traženje nauke je obaveza svakog muslima i muslimanke“. (Ibn Ma'dže)

I praksa prvih generacija nam potvrđuje veliki značaj nauke u životu jedne muslimanke. Navodi se u brojnim predajama da su žene u vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, učile i bile aktivne na polju traženja i širenja znanja. Iz velike želje za sticanjem znanja, žene ensarijke su tražile od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da odredi jedan dan u kojem će žene moći dolaziti njemu i uzimati znanje od njega, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to prihvatio:

„U jedinstvenoj generaciji ashaba žena nije oklijevala u traženju znanja i pojašnjavanju šerijatskih propisa od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Uporno je postavljala pitanja iz onoga što je interesovalo, ako bi posumnjala u nečiju fetvu ili ako bi bila uvjerena u ispravnost nečije fetve. Tražila je preciznost pri razumijevanju određenog pitanja, sve dok ne bi došla do jasnog dokaza, a tako je postupala svjesna, inteligentna i razborita žena.“ (Ličnost žene muslimanke, dr. Muhammed Ali El-Hašimi, 78 str)

Prenosi se da je Aiša, radiallahu anha, bila pravnik u islamu sa svojih nepunih 20 godina, davala je fetve i bila savjetnik nekim od najpoznatijih ashaba. Musa ibn Talha je rekao: *„Nisam vidio nikog ko govori rečitije od Aiše.“* I u kasnijim generacijama zabilježen je jedan broj žena koje su dale veliki doprinos nauci i pred kojima su učili mnogi velikani kao što su Buhari, Ibn Hadžer El-Eskalani i drugi.

Nakon ovih generacija koje su ostavile dubok trag u čovječanstvu, javljaju se generacije koje svjesno ili nesvjesno ženu distanciraju od nauke i društvenog angažmana. Nakon velikana islama koji se nisu libili uzimati znanje od žene, javljaju se muslimani koji se zadovoljavaju da im supruge i kćerke vrše ulogu mašina za pranje, kuhanje, čišćenje i reprodukciju, dok su se žene zadovoljile ponosom na odgojenu djecu, skuhan ručan i obrisanu prašinu. Zbog nerazumijevanja prioriteta ovakva situacija rezultira nedostatkom stručnog kadra u svakodnevnim životnim potrebama koje prirodno pripadaju ženi. Dr. Jusuf El-Karadavi spominje primjer da su se u nekim mjestima ljudi toliko fokusirali na fikh i njegovo razumijevanje da su zapostavili sve druge oblasti, pa je bilo i do 50 fakiha, a nijednog ženskog ginekologa. Pored toga što nije bilo žena ginekologa, nije bilo ni muškaraca muslimana u toj oblasti, pa su bili primorani da žene vode nemuslimanima. Na njima je tada bilo samo da donose fetve da li ih nemusliman može pregledati ili ne. Uzrok

ovakvog stanja bio je neangažman žene na polju nauke.

VRSTE INTELEKTUALNOG ZLOSTAVLJANJA

- Samostalno zlostavljanje;
- Zlostavljanje od strane muža i porodice;
- Zlostavljanje od strane zajednice.

SAMOSTALNO ZLOSTAVLJANJE

Budući da ovaj vid zlostavljanja podrazumijeva samopodcjenjivanje, on je i najopasniji vid zlostavljanja. Ukoliko žena podcijeni sebe, makoliko bila uzdignuta i vrednovana od strane porodice i zajednice, to joj neće biti od koristi. Kao izgovor za svoju neangažiranost, današnje žene navode nedostatak vremena i nedostatak obrazovanja, smatrajući da je puno onih koje su sa svojim diplomama preče da budu aktivnije u mijenjanju društva. Sa druge strane, one koje steknu diplome, zadovolje se poslovima gdje stiču materijalnu korist, bez dodatnog angažmana, pritom ostavljajući i one nekom drugom da se bavi društvenim pitanjima.

Psihološka Aida Tule navodi priču o četiri čovjeka koji su se zvala Svako, Neko, Biloko i Niko. Svako je trebao da uradi neki posao, ali je ostavio da to Neko uradi. Neko je mislio da će to Biloko uraditi, ali na kraju Niko nije uradio, ono što je Svako trebao uraditi. Upravo ova priča oslikava stanje današnjih žena, koje uvijek čekaju da neko ili bilo ko preuzme određene odgovornosti koje su na obavezi cjelokupnog društva.

Onima koje se pravdaju nedostatkom vremena i obrazovanja, najbolji dokaz da to nije prepreka jesu naše Bošnjakinje koje su u godinama iza nas čuvale našu vjeru i tradiciju kao žeravicu na dlanu. One su radile teške fizičke poslove, žnjele, kopale, često neke zamjenjivale muškarce u njihovim poslovima, a pritom se nisu žalile i kukale. One su tkale, heklale, plele i prodavale sve to, kako bi neke svoju porodicu održavale i finaskiski situirale. One su bile od onih koje su nafaku od ranog jutra uzimale, porodicu nisu zapostavljale i vrijeme za intelektualno osposobljavanje sebe i svoje djece su imale, te ga vrlo vješto koristile. Generacije su odgajale.

Znale su samo Ilmihal, Mevlud i Jasin, ali su se čvrsto držale toga, znale njihovu vrijednost i urezivali ih u srcima svoje djece. Često možemo čuti od pojedinaca kako od islama znaju samo ono što su naučile u djetinstvu od svojih nana. Za samo nekoliko decenija, od njihovog do našeg vremena, promijenilo se puno, uznapredovala je tehnologija, a promijenili su se i ljudi. Sve ono što su one nekada morale ručno raditi, danas nama rade mašine. Par knjiga koje su naše nane imale i njihovu poruku prenosile, danas zamjenjuje mnoštvo literature, audio i video kasete, koje ostaju nedovoljno iskorištene. Današnje žene znaju sve tržnice i cijene svih artikala, a pritom nemaju vremena za sopstveno obrazovanje. Ne štede potrošiti sve materijalne prihode

na različite preparate, šminku i garderobu, a često se danima dvoume da li novac uložiti u kupovinu neke knjige. Naravno da islam traži od muslimana da njeguju i svoj izgled, ali u određenim granicama, bez pretjerivanja i bez zapostavljanja razuma i duše.

„Mi želimo da muslimanka povrati svoju vjeru, da odbaci slijepo slijeđenje, da pred tom civilizacijom zauzme takav stav da od nje uzme ono što je dobro, a odbaci ono što je loše, da uzme ono što joj odgovara. Da prvo posveti pažnju svemu unutrašnjem, a zatim spoljašnjem. Da bude vjernica, lijepog ahlaka, razborita, da ispunjava svoje dužnosti i bude učena.“ (Karadavi, Muslimanka sutrašnjice, 130)

Veliki broj današnjih žena ubija svoju inteligenciju i sposobnost za stvaranje, negativnim stvarima. Koriste tehnologiju za stvari koje ih samo intelektualno zatupljuju. Čitaju, ali ne naučnu literaturu, već ono što utiče negativno na njih i njihovu porodicu. Gledajući razne serije, počinju vjerovati u postojanje savršenog života, pokušavajući sebi napraviti takav ambijent i prostor. Nažalost, zbog nemogućnosti realiziranja spomenutog, tonu u zabrinutost i tugu za apstraktnim. Razlog tome jeste nedovoljna vjerska osvješćenost i nekorišćenje vremena u dobro.

Usljed takvog stanja, često se kod žene javlja nezadovoljstvo svojim mužem i svim onim što se on trudi da joj pruži. U svojoj knjizi *„Onima koji vole“* Karim El-Šazi navodi primjer vladara koji je oženio djevojku iz najnižeg staleža, koja se do tada igrala zemljom i blatom. Kada je oženio napravio ju je otmenom i vrednvanom ženom. Jednog dana, prolazeći pored djevojaka iz svog plemena, te vidjevši kako se igraju blatom, poželje da se i ona igra kao nekada. Čuvši za njenu želju, vladar naredi da se od ruža i miska napravi smjesa slična blatu kako bi se ona igrala. Nakon nekog vremena žena je od vladara zatražila nešto što on nije mogao odmah ispuniti, pa se ona naljuti i reče da nikada nije ni valjao. Vladar se samo nasmija i reče *„Zar i onda kada sam od ruža i miska napravio blato, kako bih ispunio tvoju želju.“*

„Traženje prava - prije ispunjenja dužnosti, briga o spoljašnjem izgledu - prije unutrašnjosti, posvjecivanje pažnje tijelu - prije nego duši, briga o ulici - prije nego o kući, to je danas moderna muslimanka.“ (Karadavi, Muslimanka sutrašnjice, str. 107)

Neke žene posvjecuju preveliku pažnju brizi za dječijim potrebama, toliko da njihov odnos prema djeci više liči na uzgoj, nego na odgoj. Brinu o tome da li su na vrijeme i dovoljno jeli, spavali, pili i jesu li dovoljno odjeveni, zapostavljajući ono što je najbitnije da pruže djeci, a to je duhovni i moralni odgoj. Takve majke odgoj svoje djece prepuštaju ulici i televizijskom programu prepunom nasilja, nemorala i raznih devijacija. Razni rijaliti programi uče djecu da put do „uspjeha“ i nije tako težak i dug, te da se do „uspjeha“ može doći i na pozornici gdje se traže neke nove zvijezde koje će kroz pjesmu i primitivne priče promovirati zlo. Ovakvo stanje ukazuje na intelektualno nespособnu majku.

Sa druge strane, imamo majke koje daju baštine i obrazovanje i vaspitanje, ali samo u okrilju svoje porodice, pritom, ne pripremajući teren gdje

će kasnije odrastati njihova djeca. Ne pobijam činjenicu da je najbitnije vaspitanje, porodično vaspitanje i da je ono temelj cjelokupnog vaspitanja, ali želim ukazati da ukoliko nevaspitano društvo bude vršilo utjecaj na dijete sa porodičnim vaspitanjem, njegovo vaspitanje će vremenom iščeznuti. S toga, majka kao stub porodice i društva, je ta koja vaspitava unutar porodice, ali i priprema zdrav teren za odrastanje svoje djece, i izvan porodice. Intelektualno zapostavljaju i zlostavljaju sebe, a u isto vrijeme žaleći se da nisu poštovane i vednovane od strane porodic i zajedice.

„Neobrazovana, zapuštena i nesretna majka ne može podići i odgojiti sinove i kćeri koji su kadri pokrenuti i uspješno voditi preporod muslimanskih naroda.“ (Izetbegović, Islamska deklaracija, str. 44)

ZLOSTAVLJANJE OD STRANE MUŽA I PORODICE

Žene su druga polovina muškaraca. Mjeru čovječanstva ne čini jedan čovjek ili jedna žena. Mjeru čine muškarac i žena sjedinjeni u braku, što ih čini porodicom. Baš kao što najmanji dio vode nije kisonik ili vodonik, već oboje ujedinjeni. Žena ne treba biti neprijatelj muškarca, niti ona treba biti njegov konkurent, ali ona nije ni muškarac. To znači da su oni jedno od drugog, žena od čovjeka i on od nje. Prva žena Hava je nastala od muškarčeva rebra, a svaki čovjek mimo Adema, a.s., je od žene. Zbog toga je neispravno da žena od sebe napravi neprijatelja muškarcu, niti da se nadmeće sa njim, već je ona tu da ga dopunjuje. Još od malih nogu učene smo da ako nemamo muža pored nas mi nismo ispunjene, nismo kompletne. Tako su nas učili i crtači koji su nam bili plasirani: Pepeljuga je bila sluškinja i spas je gledala u princa, Uspavana ljepotica je spavala dok je princ nije razbudio! I tako smo učene da je muž naš spasilac! Ali ne, muž je naš partner! Kada biramo muža mi moramo birati partnera sa kojim dijelimo ista razmišljana, stavove i želje za budućnost! Jer zajedno rame uz rame, možemo se samo probijati kroz dunjaluk.

Čovjek i žena nikako ne smiju zamijeniti svoju ulogu, jer ako on izgubi čvrstinu, a ona izgubi svoju krhkost, tada život gubi smisao. Žena je ta kojoj je Allah odredio da bračnom domu i majčinstvu podari intimu, smiraj, sreću i ugodnost. Allah joj je dao veliku odgovornost u odgoju generacija i kreiranju, kao i obrazovanju genijalki. Ona ljulja kolijevku svoju desnom rukom, a lijevom ljulja svijet. Upravo je Allah ženi dao najbitniji emanet da u svom naručju odgaja čovječanstvo.

Naš Poslanik je bio okružen snažnim, samouvjerenim i nezavisnim ženama. Njegova voljena Hatidža bila je jedna od najuspješnijih među trgovcima Arabijskog poluotoka, a njeno bogatstvo omogućilo je Poslaniku da ima vremena da se povlači u osamu u pećinu Hira, gdje je primio prvu objavu. Aiša je, uprkos svojoj mladosti, bila samouvjerena, slobodoumna i intelektualno snažna žena koja će kasnije postati jedna od najvećih žena učenjaka u historiji. Temelje njene intelektualne veličine postavio je sam Poslanik koji je prepoznao njenu briljantnost. Zejneb bint Džahš je vodila „neprofitnu organizaciju“. Ona je izrađivala različite rukotvorine, prodavala ih na pijaci, a

zarađeni novac koristila da potajno pomaže siromašne u Medini. Ummu Seleme je bila dovoljno hrabra da sama emigrira iz Meke u Medinu, pratio ju je samo jedan jahač. Ona je, također, mudro riješila krizu na Hudejbiji. Sve su to supruge Poslanika, a.s. Njihovim imenima možemo dodati i mnoge snažne i energične žene koje su igrale značajnu ulogu u životu mlade muslimanske zajednice.

Isto kao što žena treba poštovati i pomagati muža u izvršenju njegovih obaveza i muž je dužan poštovati svoju ženu, pomagati joj u njenim obavezama i bodriti je da duhovno i intelektualno jača. U našoj zajednici prisutna je situacija gdje muž preuzima svu odgovornost poslova mimo kuće i angažiranost u društvu, a ženu veže samo za kuću i kućne poslove. Na ovaj način žena biva uskraćena svega korisnog što može uzeti i ponuditi društvu. Čak i oni koji se pozivaju na slijeđenje Kurʿana i Sunneta, zabranjuju svojim suprugama djelovanje u društvu, pozivajući se na to da je kuća najsigurnije i najbolje mjesto za ženu. Koriste kurʿanska i sunnetska načela, bez poznavanja povoda i intencija tih propisa. Da je Allah naredio ženi da samo djeluje u okviru svoje kuće, ne bi joj propisao pokrivanje, spuštanje pogleda ili zabranu mirisanja. Ženi je pomenuto propisano izvan kuće, a ne u kući kod svog muža i svoje porodice. Ovim propisima Allah je zaštitio ženu kako bi mogla normalno djelovati u okviru svoje zajednice.

Često nezdrav odnos muža prema ženi, izaziva njen pogrešan odnos prema njemu i prema nekim propisima. Najbolji primjer za to jeste poligamija. U svakodnevnom životu jako često možemo čuti kako se muževi poigravaju sa ovim propisom, pokušavajući da iziritiraju svoje supruge, pritom ne misleći na posljedice takvog postupka. Kod većine žena takvo ponašanje, rezultira negativnim odnosom prema ovom propisu. Čak nekada i žene vjerne, iziritirane ovakvim ponašanjem, kažu nešto, što nikako ne bi smele, o ovom propisu. Pogrešnim interpretiranjem nekih propisa koji su propisani kao lijek za određena stanja, dolazi se do pogrešnog shvatanja istih. Hamdi Šafik u svojoj knjizi „Supruge, a ne ljubavnice“ navodi podatak da je u Bosni i Hercegovini, 1910. godine bilo više muškaraca, nego žena, a u periodu od 1992. do 1995. bio je jedan na 27 žena. Period u prvom i drugom periodu nije isti vezano za ovaj i druge propise. Prema tome, prije nego li i donesu odluku o nekom propisu, trebaju sagledati vrijeme, mjesto, stanje i mogućnosti u kojima se nalaze. Allahovi propisi se nikako ne smiju koristiti za iritiranje i igranje, kako od strane muškaraca, tako i od strane žena. I ovo je, također, jedan od primjera intelektualnog zlostavljanja žene od strane muža, koje je rasprostranjeno na našem podnevlju.

Muž korača jednu stepenicu ispred svoje supruge, onda se okrene i pomogne svojoj partnerici da se uspenje na istoj stepenici, i sve tako do vrha, do Dzenneta, ako Bog da. On svojoj supruzi treba biti pomagač i podrška na putu činjenja dobra, a ne nikako da joj odmaže i da je potcenjuje.

ZLOSTAVLJANJE OD STRANE ZAJEDNICE

Kada pogledamo kroz historiju, žena je jako često u mnogim društvima bila predmet zloupotrebe i omalovažavanja. Oduzimali su joj pravo na obrazovanje, djelovanje, nasljeđivanje, kupoprodaju, a nekada joj je bilo oduzeto i samo pravo na život. Takav odnos prema ženi imale su osobe sa nedovoljnim znanjem, vjerskom prosvjetljenošću i moralnom osviještenošću. Istu situaciju možemo naći i danas, čak i u zajednici gdje žive ljudi koji se pozivaju na vjeru. Neispravno razumijevanje vjere ili dopuštanje egu da upravlja čovjekom, rezultiraju pojavom sputavanja žene da doprinosi zajednici.

Upravo, žena muslimanka se mora boriti protiv tih pojava, jer joj islam daje prava i emanete koje je dužna iznijeti. Moramo se izboriti za svoje mjesto u društvu. Status koji uživa danas žena muslimanka u vjerom osviještenoj zajednici, je zahvalnost borbenih ashabijki, koje su same tražili mjesto u društvu, u znanju. Nije bilo segmenta u prvim danima islama, a da nije bilo prisutnih žena. Čak su imale hrabrost da se požale Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ih Allah ne spominje dovoljno u Kur'anu!

Kako su objavljavani ajeti, tako se i mijenjao status žene u islamu. Na početku je bila zabrana o ubijanju ženske djece, a kasnije postaju jednake! Bilo je jasno da Kur'an i Govor Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, idu u smjeru da oslobode ženu od kulturnih okova arapske tradicije i običaja tog vremena.

Stvoritelj se ženama obraća kao stvorenjima jednakim sa muškarcem, njihov status kao vjernicama je identičan. One su partnerice na duhovnom putu, na putu na kojem su međusebna podrška i zaštita: *...„one su vaša odjeća, i vi ste njihova odjeća“*.

Uvijek imajmo na umu: cilj islama nije da ušutka naše naravi, nego da ih unaprijedi. Ako postanemo neprepoznatljivi sebi samima, moramo se kritički osvrnuti na poruke koje smo usvojili u svojim životima. Poslanik nije ljude obučavao da se preobrate u ono što nisu. Umjesto toga, on je izgrađivao ljude da postanu bolje verzije sebe. Allah vas je uputio na islam kako bi vam pomogao da napredujete prema boljoj verziji sebe i kako biste doprinijeli čovječanstvu. Težite Njemu, učite ozbiljno s dobrim mentorima i budite uzrok najbolje promjene za sebe i one oko sebe.,,

Ako želite neki cvijet, nemojte ga brati, jer će on umrijeti kao i ono zbog čega ste ga voljeli. Ako volite cvijet, ostavite ga! Ljubav nije da posjedujete, već da cijenite!